

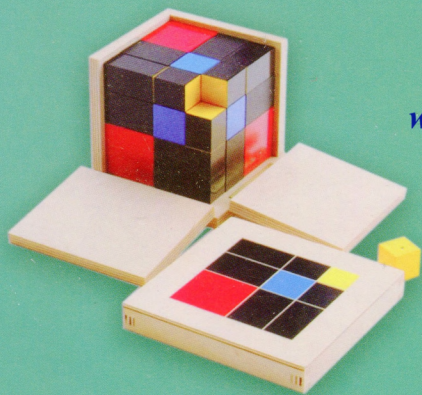
TỦ SÁCH PHÁT TRIỂN GIÁO DỤC

Do Viện IRED tuyển chọn và giới thiệu

PHƯƠNG PHÁP MONTESSORI NGÀY NAY

Montessori Today

*Một phương án giáo dục toàn diện
dành cho trẻ từ tuổi sơ sinh đến trưởng thành*

ASách

www.asach.com.vn

PAULA POLK LILLARD

NXB KHOA HỌC XÃ HỘI

dtBOOKS

A Member of PACE

IRED

Institute for Research on
Educational Development

PHƯƠNG PHÁP MONTESSORI NGÀY NAY

Montessori Today

Sách này thuộc “TỦ SÁCH PHÁT TRIỂN GIÁO DỤC”
(Tủ sách do Viện IRED tuyển chọn và giới thiệu.
Để biết thêm chi tiết về Tủ sách đặc biệt này, vui lòng
truy cập: www.IRED.edu.vn hoặc www.SachHay.org)

PHƯƠNG PHÁP MONTESSORI NGÀY NAY

Dịch từ nguyên bản tiếng Anh: *Montessori today: a comprehensive approach to education from birth to adulthood*

Tác giả: Paula Polk Lillard

Copyright © 1996 by Paula Polk Lillard

Photographs copyright © 1996 by Karin Olsen Campia

Charts copyright © 1996 by Denise Selhausen

This translation published by arrangement with Schocken Books, an imprint of The Knopf Doubleday Group, a division of Random House, Inc.

Bản quyền tiếng Việt © DT BOOKS - A member of PACE

PAULA POLK LILLARD

PHƯƠNG PHÁP
MONTESSORI
NGÀY NAY

Một phương án giáo dục toàn diện
dành cho trẻ từ tuổi sơ sinh đến tuổi trưởng thành

Người dịch: **Nguyễn Thúy Uyên Phương**

NHÀ XUẤT BẢN KHOA HỌC XÃ HỘI - DT BOOKS

Sách giáo dục - “Tuổi tiên phong” trong công cuộc chấn hưng giáo dục

Làm thế nào để chúng ta có một đội ngũ những nhà giáo chất lượng quốc tế? Làm thế nào để chúng ta có đội ngũ những nhà lãnh đạo giáo dục có tầm vóc? Làm thế nào để chúng ta có thể phát triển được những phương pháp giáo dục ưu việt? Làm thế nào để học sinh của chúng ta có thể tiếp cận được với những gì tốt nhất để khai sáng trí tuệ và nuôi dưỡng tâm hồn?... Những câu hỏi lớn lao này phải được giải quyết bằng một cuộc canh tân giáo dục sâu rộng, và trong công cuộc này không thể bỏ qua vai trò của “tuổi tiên phong” mang tên “sách giáo dục”.

Trong công cuộc hội nhập và đua tranh toàn cầu của người Việt, có lẽ điều mà chúng ta cần hội nhập đầu tiên nhất và mạnh mẽ nhất, đó là hội nhập về tri thức. Và trong công cuộc hội nhập này, lĩnh vực cần phải hội nhập trước nhất và quyết liệt nhất chính là lĩnh vực giáo dục.

Và chắc hẳn mọi người đều đồng ý, muốn có một nước Việt Nam mới, một nước Việt Nam thịnh vượng và văn minh, thì phải có những con người Việt Nam mới, những con người được nuôi dưỡng tâm hồn, được khai sáng trí tuệ và được rèn luyện thể chất tốt. Điều này chỉ có được khi chúng ta có một nền giáo dục mới, một nền giáo dục khai phóng con người. Muốn được như vậy thì phải dựa vào *nhều yếu tố*, và một trong những yếu

tố đầu tiên và không thể thiếu, đó là phải có tư duy mới, nhận thức mới, tầm nhìn mới, tri thức mới *cho giáo dục*, cụ thể là *cho 5 chủ thể* quan trọng nhất của nền giáo dục/hệ thống, đó là: *nhà nước, nhà trường, nhà giáo, gia đình và người học*.

Có rất nhiều cách để đạt được mục tiêu này. Gửi người đi học tập, nghiên cứu ở các quốc gia phát triển. Mời những “bộ óc” giáo dục lớn của thế giới về chia sẻ với chúng ta. Tìm cách chuyển giao những công nghệ giáo dục hiện đại, những mô hình giáo dục tiến bộ thông qua việc liên kết với các tổ chức giáo dục uy tín... Tuy vậy, những cách làm này cũng có một số điểm không thuận lợi như là việc triển khai không dễ dàng và khá tốn kém.

Có thể suy nghĩ đến một cách làm nữa, đơn giản hơn mà cũng không kém phần hiệu quả, đó là xuất bản những đầu sách giáo dục thực sự có giá trị. Đây cũng là cách đưa trí tuệ và tu tưởng của những “bộ óc” hàng đầu thế giới về giáo dục về Việt Nam một cách nhanh nhất, rẻ nhất và đến được với nhiều người nhất. Bằng cách này, những con người trong giới giáo dục của ta có thể có cơ hội được chia sẻ và học hỏi từ những tác gia lớn, từ những bậc thức giả hàng đầu thế giới về giáo dục ở bất cứ nơi đâu, vào bất cứ lúc nào...

Sách giáo dục được định nghĩa là những pho sách được viết ra bởi những nhà tu tưởng giáo dục, nhà cải cách giáo dục, nhà lãnh đạo giáo dục, nhà giáo dục học... nhằm chuyển tải những tinh thần, tu tưởng, triết lý giáo dục, những suy nghĩ mang tính khai phóng, những phương pháp ưu việt... cho xã hội, cho người dạy, người học, và cho cả những nhà nghiên cứu và nhà quản lý giáo dục.

Sách giáo dục không chỉ là những cuốn sách cụ thể thường thấy để hướng dẫn ta cách làm việc, cách thức hành xử hay những lời khuyên để mỗi ngày lên lớp tốt hơn. Sách giáo dục được đề cập ở đây là những cuốn sách *định nghĩa lại giáo dục*, định nghĩa lại vai trò của các chủ thể trong nền giáo dục; là những cuốn sách góp phần giúp các chủ thể trong hệ thống giáo dục *hiểu rõ và làm đúng* công việc của mình (từng chủ thể *phải giành lấy* vai trò vốn dĩ là của mình và *phải trả lại* vai trò vốn dĩ là của các chủ thể khác nhưng mình lại đang nắm giữ những vai trò đó); là những cuốn sách cung cấp cho người đọc cái nền tảng, cái cội nguồn về cách suy nghĩ, về tư tưởng và triết lý của việc làm giáo dục. Từ cái gốc này, sẽ không khó để biết được cách thực hiện, cách cải biến và tạo ra những thay đổi trong từng người dạy, người học, và những thay đổi này sẽ tạo ra sức mạnh thay đổi cộng đồng giáo dục và cộng đồng xã hội.

Hiểu theo một cách nào đó, khi đưa về Việt Nam những cuốn sách giáo dục có giá trị này, tức là chúng ta đã “mời” được những tư tưởng giáo dục cách mạng nhất, những suy nghĩ giáo dục tiến bộ nhất, những phương pháp giáo dục quan trọng nhất đến tận mỗi nhà, mỗi người để truyền đạt những điều mà chúng ta rất cần nhưng lại đang thiếu. Vì vậy mà ta cũng có thể ví von “sách giáo dục” như là một “vị tướng lãnh ấn tiên phong” trong việc hiện thực hóa vai trò dẫn đầu công cuộc hội nhập tri thức của lĩnh vực giáo dục.

Và cùng từ những suy nghĩ đó, “*Từ sách Phát triển Giáo dục*” (bao gồm cả “*Từ sách Nghề giáo*”) của Viện Nghiên cứu Phát triển Giáo dục (gọi tắt là “Viện IRED”) và D.T Books được ra đời. Từ sách này sẽ lần lượt giới thiệu tới độc giả quan tâm

đến giáo dục, quan tâm đến nghề dạy học, quan tâm đến công tác quản lý giáo dục những tập sách giáo dục, những bộ sách giáo dục được chọn lọc kỹ càng, được biên soạn hay biên dịch cẩn trọng bởi những nhà nghiên cứu, các dịch giả, các chuyên gia tâm huyết. Viện IRED là một viện nghiên cứu độc lập và phi lợi nhuận hoạt động trong lĩnh vực giáo dục, nên đương nhiên, việc xây dựng và phát triển Tủ sách chuyên biệt này cũng không nhằm mục tiêu lợi nhuận.

Kể từ năm 2012, Viện IRED và DT Books đã xuất bản những tựa sách sau đây:

1. *John Dewey về giáo dục* (John Dewey)
2. *Kinh nghiệm và giáo dục* (John Dewey)
3. *Năm tư duy cho tương lai* (Howard Gardner)
4. *Thay đổi tư duy* (Howard Garner)
5. *Công dụng của đại học* (Clark Kerr)
6. *Giành lại tri thức* (Michael F. D. Young)
7. *Người thầy giỏi trong mọi lớp học* (Linda Darling-Hammond)
8. *Lỗ hổng giảng dạy* (James Stigler and James Hieber)
9. *Lãnh đạo sự thay đổi - Cẩm nang cải tổ trường học* (Tony Wagner và Robert Kegan)

Năm 2014, những tựa sách sau được tiếp tục ra mắt bạn đọc:

1. *Thuyết Đa thông minh* (Howard Garner)
2. *Phương pháp Montessori ngày nay* (Paula Polk Lillard)

3. *Nền tảng tư tưởng và triết học của giáo dục* (Gerald Gutek)
4. *Cách biệt toàn cầu về thành quả giáo dục* (Tony Wagner)
5. *Đào tạo đội ngũ nhà giáo trong một thế giới đang thay đổi* (Linda Darling-Hammond)
6. *Ghi chép về tự do* (Nguyễn Văn Trọng)
7. *Giáo dục Việt Nam & Phần Lan* (Một kết quả nghiên cứu của Viện IRED)

Là những người làm giáo dục, tất hẵn ai trong chúng ta cũng mong muốn rằng một ngày nào đó trong tương lai không xa, giới giáo dục Việt Nam (cả giáo dục phổ thông, giáo dục đại học và giáo dục nghề) sẽ có sự bình đẳng với giới giáo dục thế giới, nhất là bình đẳng về mặt chia sẻ và cập nhật tri thức. Khi đó, giới giáo dục quốc tế được đọc những cuốn sách quý nào về giáo dục, về nghiên cứu thì giới giáo dục ở Việt Nam ta cũng sẽ có cơ hội được đọc và thậm chí là được sở hữu những cuốn sách đó (bằng tiếng Việt hẵn hoi). Với mong muốn như vậy, những tác phẩm có giá trị của “*Tủ sách Phát triển Giáo dục*” (bao gồm cả sách biên dịch và sách biên soạn) sẽ tiếp tục lần lượt được giới thiệu đến đông đảo bạn đọc cả nước.

Viện IRED, ngày 01/10/2014

GIẢN TU TRUNG

*Dành tặng bố và mẹ,
với tất cả sự biết ơn vì đã truyền cho chúng con lòng dũng cảm,
tinh thần phụng sự,
lòng yêu đời và những bài học cuộc sống.*

“Giáo dục đúng nghĩa là thứ mà sẽ giúp cho bạn trở thành một cá thể đặc biệt chứ không phải là một kẻ vâng lời; là thứ sẽ trao cho bạn một tinh thần vẹn nguyên để vượt qua những thách thức to lớn; là thứ sẽ cho phép bạn tìm thấy những giá trị là kim chỉ nam trên hành trình cuộc đời của bạn; là thứ sẽ giúp cho bạn trở thành một người giàu có về tinh thần, một con người biết yêu những việc mình làm, những nơi chốn mình đến, những người mình gắn bó cùng; là thứ sẽ dạy cho bạn điều gì là quan trọng, nên sống thế nào và chết ra sao cho xứng đáng”.

—Trích từ sách “*Dumbing Us Down*” của John Taylor Gatto –
một trong những người được bang New York trao tặng
giải thưởng dành cho giáo viên.

Mục Lục

Sách giáo dục - “Tướng tiên phong” trong công cuộc chấn hưng giáo dục.....	5
Lời cảm tạ	15
Lời mở đầu	17
1. Nguồn gốc và lý thuyết giáo dục Montessori	29
2. Khái quát về những năm đầu đời	55
3. Những thay đổi diễn ra ở giai đoạn thứ hai	80
4. Những “Bài học lớn” và những “Bài học chính”	93
5. Môi trường lớp học	121
6. Người giáo viên tiểu học	134
7. Tự do và trách nhiệm	155
8. Những quan sát từ một lớp tiểu học	175
9. Giai đoạn trưởng thành	219
10. Montessori: Hiện tại và tương lai.....	249
Phụ lục: Chia sẻ của một học sinh	262
Ghi chú	266

Lời cảm tạ

Margaret Stephenson, giáo viên Montessori và chuyên gia huấn luyện quốc tế đến từ Anh và Mỹ, là người đã truyền cho tôi nguồn cảm hứng và hướng dẫn tôi trong suốt quá trình viết về lý thuyết và thực hành phương pháp Montessori gần ba mươi năm qua. Tôi muốn bày tỏ lòng biết ơn sâu sắc nhất đến bà, không chỉ vì những chỉ dẫn và khích lệ bà đã dành cho cá nhân tôi mà còn bởi những cống hiến suốt cả cuộc đời của bà nhằm đảm bảo chất lượng cao nhất cho giáo dục Montessori trên toàn thế giới.

Tôi muốn cảm ơn tất cả đồng nghiệp Montessori của tôi – những người đã không ngần ngại giải đáp thắc mắc của tôi về lý thuyết Montessori cũng như cung cấp cho tôi những thông tin về hoạt động nghiên cứu và sự phát triển của các trường Montessori ngày nay. Tôi đặc biệt biết ơn Marsilia Palocci, thành viên Hội đồng Su phạm của Hiệp hội Montessori vì bà đã giúp tôi hiểu sâu hơn khái niệm về các thiên hướng có tính phổ quát ở loài người của Montessori.

Được tham gia vào quá trình giảng dạy với các trẻ em, phụ huynh và nhân viên của trường Forest Bluff là một trải nghiệm

đầy thú vị với tôi. Cuốn sách này đã không thể được viết ra nếu như không có tình yêu và sự hỗ trợ mà chúng tôi chia sẻ cùng nhau trong ngôi trường đó. Tôi đặc biệt muốn cảm ơn Laura Earls vì đã chia sẻ với tôi rất nhiều thời gian và cả những kiến thức chuyên môn của cô về lớp học tiểu học.

Tôi muốn bày tỏ sự trân trọng dành cho Susan Jasper – người đã giúp tôi sắp xếp việc gia đình và cá nhân trong những tháng qua để tôi có thể hoàn thành công việc viết lách và giảng dạy của mình.

Tôi rất may mắn khi có Bonny Fetterman là biên tập viên cho cuốn sách của mình ở Schocken Books. Bà đã cho tôi những lời tư vấn thông thái và cả sự thấu hiểu về những thông điệp giáo dục mà tôi muốn truyền đạt thông qua cuốn sách này.

Với những người là điểm tựa trong cuộc sống hàng ngày của tôi – người chồng đã đồng hành cùng tôi trong gần bốn mươi lăm năm, các con gái, con rể của tôi và các cháu – tôi biết ơn họ về mọi điều, đặc biệt là sự kiên nhẫn, khích lệ và hỗ trợ mà họ đã dành cho tôi trong quá trình viết cuốn sách này.

Tôi đã nỗ lực hết sức mình để có thể diễn đạt lại một cách trung thực các nguyên tắc của Maria Montessori và hệ thống giáo dục mà bà đã tạo dựng nên. Tôi cam kết chịu trách nhiệm cá nhân đối với những hiểu biết của bản thân và những chia sẻ mà tôi trình bày trong cuốn sách này.

Lời mở đầu

Cuốn sách này là một cái nhìn tổng quan về lý thuyết và thực hành triết lý giáo dục Montessori dành cho các phụ huynh, các nhà giáo cũng như bất kỳ ai quan tâm đến giáo dục ngày nay, trong đó đặc biệt chú trọng vào giai đoạn giáo dục tiểu học của trẻ em. Tôi cảm thấy mình bị thôi thúc phải viết cuốn sách này. Hãy để tôi phần nào giải thích ý này bằng cách kể lại cho quý vị một cuộc trò chuyện gần đây của tôi.

Hôm đó tôi đang ở trên máy bay, ngồi kế bên một người đàn ông trông có vẻ là cha của mấy đứa con nhỏ. Qua trò chuyện, tôi biết rằng anh có hai cậu con trai, một cậu chín tuổi và một cậu mười một tuổi. Cả hai đều được gửi đi học ở một trường Montessori lớn của Chicago từ khi ba tuổi. Vì trường này có các cấp học từ tiểu học cho đến phổ thông cơ sở, anh định vẫn cho các con học ở đó cho đến mười lăm tuổi. Sau đó chúng sẽ tiếp tục học ở một trường công hoặc trường tư, anh vẫn chưa chọn trường nào và hy vọng rằng con của anh sẽ cùng tham gia trong quyết định chọn trường cho chúng.

Tôi hỏi anh lý do khiến anh chọn phương pháp giáo dục Montessori cho các cháu. Anh nói: “Đó là quyết định của vợ tôi. Tôi bận bịu với công việc suốt nên để cho bà xả toàn quyền thôi. Thực ra hồi chúng vào lớp một tôi cũng không thích cho chúng học ở trường Montessori cho lắm. Tôi lo rằng môi trường đó có thể hơi gò bó quá. Nhưng rồi qua thời gian tôi đã thay đổi. Tôi dần trở nên rất hứng thú”.

Khi tôi hỏi anh thích điều gì ở phương pháp Montessori, anh trả lời rằng nó giúp các con anh hình thành ý niệm về tinh thần đồng đội và sự tự chủ. Anh nói: “Chúng rất có tinh thần đua tranh! Trẻ con đua nào cũng vậy, nhưng điểm khác biệt ở đây là bọn trẻ rất hòa hợp với nhau và rất tự tin. Chúng thể hiện gần như là người trưởng thành trong thái độ với những người xung quanh. Chúng quan tâm đến thế giới. Thậm chí chúng còn kéo tôi tham gia vào một dự án cộng đồng dành cho những người vô gia cư”. Anh ngừng một lúc rồi nói tiếp: “Tôi thấy hình như những điều tôi đang nói với chị không phải là về phương pháp Montessori. Tôi đang kể cho chị nghe các con tôi đã trở nên như thế nào nhờ học ở trường Montessori thì đúng hơn!”.

Rồi anh bình luận về những đứa trẻ hàng xóm là bạn của các con anh, nhiều em trong số đó theo học một trường tư thục thượng vốn nổi tiếng về thành tích học tập. “Tôi không có ý nói xấu mấy đứa trẻ này đâu”, anh tiếp tục. “Chúng vẫn là những đứa trẻ ngoan, nhưng chúng luôn tỏ ra là mình biết rất nhiều, như thể chúng là những thiên tài bác học vậy. Tôi không cảm thấy chúng đang phấn đấu vì chính bản thân

mình. Chúng quan tâm nhiều hơn đến việc đánh bại những người khác”.

Tôi hỏi anh liệu anh có lo lắng không khi con trai lớn của anh bước vào trung học. Khi ấy cháu sẽ học chung với những đứa trẻ hàng xóm này hoặc những đứa trẻ khác giống như thế, nhưng cách mà chúng được giáo dục trong những năm đầu đời thì lại rất khác nhau. Anh trả lời nhanh chóng: “Có chứ! Tôi sợ rằng con tôi sẽ trông có vẻ hơi lập dị trong mắt mấy đứa trẻ đó. Nó lúc nào cũng nghiên cứu thứ này thứ nọ, tìm tòi câu trả lời cho những câu hỏi của riêng nó”. Nhưng ngay lập tức, anh lại đảo ngược lại những gì đã nói: “Mà thực ra thì không. Tôi không nghĩ đó sẽ là vấn đề đâu bởi nó rất tự tin. Nếu có bị trêu chọc thì nó cũng chẳng màng. Nó rất hòa đồng với mọi người và có tính độc lập. Đó chẳng qua chỉ là nỗi lo lắng của riêng tôi mà thôi!”.

Anh kể cho tôi nghe về thời đi học của anh. Anh đã từng học ở cả trường tiểu học lẫn trung học công lập tại một quận mà tôi biết rằng thuộc loại tốt nhất của vùng ngoại ô Chicago. Tuy nhiên, với anh đó lại là một kỷ niệm cô đơn. “Chẳng giáo viên nào ở đó thực sự là người diu dặt tôi cả. Mọi thứ đều có vẻ lạnh lùng thế nào ấy. Montessori quả thực là một phương pháp giáo dục rất giàu sự quan tâm”.

Rốt cuộc, tôi cũng kể cho anh ấy nghe về những công việc của mình với phương pháp Montessori. “Nếu vậy thì cho phép tôi hỏi chị một câu mà lâu nay tôi vẫn thường thắc mắc”, anh nói ngay. “Không phải ai cũng biết về Montessori. Tại sao thế? Nó tốt vậy cơ mà?”.